

NASTAVNI PROGRAM POVIJESTI ZA PRVI RAZRED STRUKOVNIH ŠKOLA

(2 sata tjedno - 70 sati godišnje)

HRVATSKA I SVIJET OD PRAPOVIJESTI DO FRANCUSKE REVOLUCIJE

I. UVOD U UČENJE POVIJESTI

Povijest i njezino značenje

Što je povijest i zašto je učimo. Povijest kao znanost i školski predmet. Podjela na velika vremenska razdoblja. Računanje vremena. Najstariji historiografi (Herodot, Tukidid...).

Najznačajniji hrvatski povjesničari (I. Lucić, J. Ratkaj, Kukuljević, F. Rački, T. Smičiklas, V. Klaić i drugi).

II. ŽIVOT I KULTURA LJUDI U PRAPOVIJESNO DOBA

Opća obilježja života i kulture ljudi u prapovijesno doba

Što je starije, a što mlađe kameno doba. Obilježja i vremenski raspon. Metalno doba. Obilježja i vremenski raspon.

Najvažniji primjeri gospodarstva i kulture stanovanja.

Razvoj kulture i umjetnosti (tkanje, posuđe, ukrašavanje, spomenici, hramovi). Odabrani svjetski lokaliteti.

Današnji Hrvatski prostor u prapovijesno doba.

Starije i mlađe kameno doba na tlu današnje Hrvatske. Najpoznatiji lokaliteti (Vindija pokraj Varaždina, Šandalja I pokraj Pule, Krapina, Veternica pokraj Zagreba, Ražanac pokraj Zagreba, danilska i hvarska kulturna skupina, vučedolska kultura i druge).

Metalno doba na tlu Hrvatske. Odabrani primjeri bakrenog, brončanog i željeznog doba.

III. STARI VIJEK

Prve države u povijesti ; Države i nrodi starog Istoka

Područje. Prve države: Sumerani. Glavna obilježja gospodarstva i kulture. Babilonsko Carstvo. Glavna obilježja kulture i civilizacije. Egipat. Glavna obilježja gospodarstva i kulture. Indija i Kina. Glavna obilježja gospodarstva i kulture.

Sredozemna prednja Azija: Židovi: povijesno područje. Teokratska država. Abraham, Mojsije, David (kratko).

Feničani. Razvoj obrta i trgovine. Pismo.

Grčka u starom vijeku: Židovi i kultura starih Grka (2 sata)

Doseljenje. Kretska kultura. Mikenska kultura. Odabrani primjer. Društvo i gospodarski razvoj u doba kolonizacije.

Grčke kolonije na današnjem hrvatskom Jadranu. Primjeri..

Nastanak polisa. Suprotnosti između Atene i Sparte. Rat sa porzijancima. Periklo - atenski vođa i državnik. Vrline koje su ga resile. Uzroci propasti grčke slobode. Uzroci. Grčki filozofi i ostali znanstvenici. Sokrat. Platon.

Helenizam, i njegova kultura. Umjetnost. Slikarstvo, kiparstvo, arhitektura. Znamenite građevine: odabrani primjeri.

Važnost grčke povikesti i kulture te umjetnosti za europske narode sve do danas.

Rim u starom vijeku; Život i kultura starih Rimljana

Nastanak i razvoj rimske države. Doba Rimske Republike. Rimsko Carstvo. Osnovni pojmovi. Propast Zapadnog Rimskog Carstva. Rimska kultura i civilizacija. Graditeljstvo: oblici. Umjetnost: kiparstvo i slikarstvo. Pismo. Filozofija i znanost. Historiografija. Rimsko pravo. Odabrani primjeri.

Kršćanstvo: Počeci i razvoj

Vrijeme Kristova rođenja u Palestini. Svjedočanstva rimskih i židovskih povjesnika: Tacit, Flavije, i drugi. Širenje kršćanstva. Progoni kršćana. Milanski edikt. Teodozije Veliki i kršćanstvo. Počeci kršćanske kulture i civilizacije.

Današnje hrvatsko područje u doba Rimljana; Širenje kršćanstva i progoni

Rimske provincije na našem tlu nakon Batonova ustanka i u kasno doba Carstva (za vrijeme Dioklecijana). Kratki pregled. Sisija sjedište rimskog prefekta. Odabrani primjeri kulture i civilizacije.

Prve vijesti o kršćanstvu na našem hrvatskom tlu. Važna biskupska sjedišta: Dalmacija, Panonija, Istra, otoci. Progoni kršćana.

Odabrani primjeri kršćanske kulture i civilizacije.

IV. EUROPA I SVIJET U RANOM SREDNJEM VIJEKU (V. DO XI. STOLJEĆE)

Velike seobe naroda i njihove posljedice

Seobe Huni i Germana te oblikovanje njihovih država tijekom i nakon seoba: Bizantsko carstvo. Venecija. Franačka država (glavna obilježja). Islam i osvajanje Arapa (vrlo kratko). Provale Normana. Dolazak Mađara.

Srednja Europa poslije raspada Franačke države

Velikomoravska kneževina: djelovanja Konstantina i Metoda. Sveto Rimsko Carstvo (vrlo kratko). Crkveni raskol (1054. god.). Papa Grgur VII. Investitura.

Odabrani primjeri kulture i civilizacije.

V. HRVATSKA U RANOM SREDNJEM VIJEKU (VI. — XI. STOLJEĆE)

Doseljenja Hrvata; Organizacija države

Etnogeneza Hrvata. Problemi i gledišta. Seobe Hrvata u današnju postojbinu. Susret Hrvata sa zapadno - kršćanskom kulturom. Pokrštenje Hrvata.

Hrvatska - neovisna i priznata europska država

Prve hrvatske kneževine. Jačanje Hrvatske za vrijeme prvih Trpimirovića. Obrambeni ratovi s Venecijom. Pape i međunarodno priznanje Hrvatske. Knez Branimir i Papa Ivan VIII.

Hrvatsko kraljevstvo u X. stoljeću; Tomislav

Uspon Hrvatske u doba Tomislava. Obrambeni ratovi. Ujedinjenje hrvatskih zemalja. Hrvatska postaje kraljevstvo. Crkveni sabor u Splitu. Hrvatska nakon Tomislava. Novi obrambeni ratovi s Venecijom.

Procvat Hrvatske u doba Krešimira IV. i Dmitra Zvonimira

Gospodarski razvoj i usmjerenost prema moru. Krešimir "kralj Dalmacije i Hrvatske". Ujedinjena Hrvatska. Obrambeni ratovi s Bizanatom i Normanima. Novi crkveni sabor.

Dolazak kralja Zvonimira. Zvonimir i susjedi. Reformni pokret u Hrvatskoj. Novi odnosi prema susjedima. Zvonimir i Papa Grgur VII. Stanje u državi. Načela Zvonimirova vladanja.

Razvoj kulture u doba narodnih vladara

Glagoljsko pismo i hrvatski jezik. Latinski sloj hrvatske pismenosti. Kameni natpisi. Benediktinski samostani - žarišta kulture. Samostanski skriptoriji. Kodeksi. Predromaničko graditeljstvo.

VI. SVIJET I EUROPA U RAZVIJENOM I KASNOM SREDNJEM VIJEKU

Europa u usponu. Razvoj gradova, trgovine i obrta

Prestanak ratova i kolonizacija europskog istoka. Dalji razvoj feudalizma. Širenje obradivog zemljišta. Gradski život. Razvoj trgovine. Razvoj obrta i manufaktura. Trgovina, sajmovi i novčarstvo.

Srednjevjekovne civilizacije i križarski ratovi; Odjeci u Hrvatskoj

Križarski ratovi i njihov cilj. Poziv pape Urbana II. Osam križarskih vojni. Posljedice ratova. Križari i Hrvatska. Razaranje Zadra. Osnivanje duhovno - viteških redova u Europi. Viteški redovi u Hrvatskoj.

Zemlje europskog zapada od XII. do XV. stoljeća

Uspostava ustavne vlade u Engleskoj. Francuska od XII. Engleska i Francuska u stogodišnjem ratu. Pojava kuge 1348. godine. Posljedice.

Iberijski poluotok. Gradovi države u Italiji. Sveto Rimsko Carstvo. Habsburgovci. Savez Švicarskih kantona.

Kultura srednjevjekovnog društva

Kineska i Arapska znanost. (Kratko). Kršćanka filozofija. Toma Akvinski. Bonaventura. Obrazovanje. Umjetnost romantike i gotike.

Renesansa i humanizam. Značenje. (Thomas Moore, Erazmo Roterdamski i drugi).

VII. HRVATSKE ZEMLJE U RAZVIJENOM I KASNOM SREDNJEM VIJEKU

Dinastičke promjene - dolazak Arpadovića (1102.-1301.)

Unutrašnje borbe i dolazak Arpadovića u Hrvatsku. Personalna unija i državnopravna individualnost hrvatskog kraljevstva. Položaj hrvatskih zemalja. Obrambeni ratovi s Venecijom. Andrija II. i otpor kraljevoj samovolji.

Slobodni kraljevski gradovi. Značenje.

Novo dinastičke borbe — dolazak Anžuinaca (1301.-1386.)

Uspion moći Bribirskih knezova iz roda Šubića. Dolazak Anžuinaca. Karlo I i hrvatski velikaši. Bitka kod Blizne. Centralizam Anžuinaca i posljedice. Novi ratovi s Venecijom. Zadarski mir i prostorno okupljanje hrvatskih zemalja. Stanje u Dubrovniku, Ludvig I i susjedi.

Istra između Venecije i Habsburgovaca.

Društveno - politička previranja; Gubitak Dalmacije

Otpor Hrvatskih velikaša centralizmu. Nove dinastičke borbe. Ladislav Napuljski i Sigismund Luksemburški. Prodaja Dalmacije". Sigismundovi ratovi u Bosni. Sigismund i Venecija. Mletačka vlast na zaposjednutim područjima. Turska opasnost ugrožava Hrvatsku.

Turske provale u Hrvatsku

Centralizacija i reforme kralja Matijaša I. Korvina. Pad Bosne i pokušaj organizacije obrambenog sustava. Nove turske provale. Jagelovići.

Krbavska bitka (1493.). Dalja obrana Domovine i pomoć Sv. Stolici. Knez Bernardin i Vuk Krsto Frankopan. Mohačka bitka. Migracije. Posljedice.

Srednjovjekovna bosanska država

Počeci bosanske samostalnosti. Ban Stjepan II Kotromanić. Kralj Stjepan Tvrtko I. Doba previranja i ratova s Turcima: Pad Bosne. Pad Hercegovine. Pučanstvo prije dolaska Turaka. Katarina Kosača - posljednja bosanska kraljica.

Srednjovjekovno bosansko - hunsko kršćanstvo. Problemi prelaska na islam. Djelatnost dominikanaca i franjevica. Obilježja kulture.

Društveni i gospodarski odnosi hrvatskog srednjovjekovlja

Feudalizam u Hrvatskoj. Ruralno (seljačko) stanovništvo (u unutrašnjosti i primorju). Feudalne obveze pučanstva. Za što se one koriste. Nemiri i pobune pučanstva i seljaka. Uzroci. Buna na Hvaru. Uzroci Gupčeve pobune.

Kultura Hrvata (XII. - XVI. stoljeće)

Ishodišta hrvatske kulture: graditeljstvo, rojmanika i gotika. Pravno-povijesni spomenici i zbirke. Knjiga u Hrvata na prijelazu iz srednjeg u novi vijek. Moltva suprotiva Turcima.

Crkvene bratovštine i hodočašća.

VIII. SVIJET U NOVOM VIJEKU (XV.—XVIII. STOLJEĆE)

Svijet u osvit novog doba (XV. - XVIII. st.)

Nova tehnologija: tiskarstvo, kopanje ruda i drugo. Srednjovjekovne civilizacije: Kina, Japan, Indija, Mongoli. Amerindijanske civilizacije pretkolumbovske Amerike.

Velika zemljopisna otkrića

Svijet uoči velikih otkrića. Europljani otkrivaju novi svijet. Put za Indiju oko Amerike. Otkriće novog svijeta. Prvo putovanje oko svijeta. Istraživanje novog svijeta. Posljedice otkrića.

Renesansa i humanizam: Odjeci u Hrvatskoj

Uzroci i žarišta renesanse i humanizma. Renesansa kao umjetnički izraz. Istaknuti humanisti. Humanizam i renesansa u kulturi i književnosti Hrvata. (hrvatski lartinisti). Smjerovi i područja. Odnosi i dodiri sa svijetom.

Apsolutne monarhije država na europskom Zapadu

Bitna obilježja apsolutne vlasti. Uspon i širenje Habsburške monarhije. Nasljedne zemlje :Španjolska postaje velika kolonijalna sila. Rat za nezavisnost Nizozemske.

Ostale europske zemlje

Pobjeda parlamentarizma u Engleskoj. O Cromvell. Jakov II. Francuska apsolutna monarhija. Ljudevit XIII. i Ljudevit XI
Tridesetogodišnji rat. Jačanje Poljske. Ratovi Rusa s Poljacima i Šveđanima.

Protestantska reforma i katolička obnova; odjeci u Hrvatskoj

Temeljni spisi reformacije. Martin Luter. Augsburški mir. Jean Calvin i kalvinizam. Anglikanizam. Odjeci protestanizma u Hrvatskoj. Religijska karta Europe poslije vjerskih ratova u XVI: i XVII. stoljeću. Katolička obnova. Sabor u Tridentu (1545-1563.). Novi crkveni redovi. Isusovci nositelji obnove. Odjeci u Hrvatskoj (osnivanje gimnazija i Sveučilište u Zagrebu; Razvoj književnosti.)

IX. HRVATSKA U NOVOM VIJEKU (Od početka XVI. do početka XVIII. STOLJEĆA)

Sabor u cetinju; Hrvatska među zemljama Habsburške krune

Izbor Ferdinanda Habsburškog. Razlozi i uvjeti izbora. Personalna unija. Građanski rat i pod Jajca. Balkanski pravoslavni Vlasi (Maurovlasi) i turska osvajanja. nemar Habsburgovaca za obranu zemlje i nastojanja da od personalne unijenačine realnu. Otpor i nezadovoljstvo hrvatskih velikaša.

Hrvatska u doba najveće turske opasnosti; Ban Tomo Erdedi

Nastavlje se stoljetni otpor turskom osvajaču. (1527. - 1593.). Sisačka pobjeda i značenje. Mir na Žitvi (1606.). Uspostava vojne granice na hrvatskom državnom teritoriju. Naseljavanje Vlaha i "vlaško pitanje" u Hrvatskoj. Otpor hrvatskih staleža i Sabora centralističkim i apsolutističkim postupcima bečkog dvora. Težak položaj hrvatskog pučanstva.

Otpor bečkome centralizmu i apsolutizmu (zrinsko-frankopanski).

Zrinski i Frankopani "skrbnici i zaštitnici" Hrvatske. Junački pothvati u prvome turskom ratu (1663. - 1664.). Organizacija otpora protiv centralizma i apsolutizma. Uloga Katarine Zrinski. Početak i slom otpora. Nezakonito pogubljenje hrvatskih velikaša. Katarina Zrinska i njezina djeca. Posljedice za Hrvatsku.

Hrvatska područja i stanovništvo za vrijeme mletačke i osmanijske vlasti: Dubrovnik - oaza slobode

Politička i gospodarska diskriminacija Hrvata katolika u Slavoniji i drugim hrvatskim gradovima za vrijeme osmanlijske vlasti.

Položaj Hrvatskog pučanstva u Dalmaciji za vrijeme mletačke vlasti te u Istri za vrijeme mletačke i austrijske vlasti. Širenje pojma Dalmaacije na štetu hrvatskog imena.

Uskoci: sukobi s Mlečanima i Turcima.

Dubrovnik. Uspon u XVI. st. Uzroci slabljena krajem XVI. i u XVII. stoljeću. Značenje "koridora".

Bosna za vrijeme turskog vladanja

Bosanski pašulak. Područje i stanovništvo. Islamizacija. Odnosi turskih vlasti prema kršćanskim Crkvama. Uloga franjevac. Gospodarski položaj pučanstva.

Oslobađanje hrvatskih krajeva od turske vlasti

Turci ne poštuju mirovne dogovore. Intenzivne borbe protiv Turaka i oslobađanje hrvatskih krajeva (1683. - 1699.). Lika, sjeverna Dalmacija, Pounje, Slavonija. Ban Nikola Erdedi. Narodni vođe: L. Ibrišimović, M. Mesić i drugi.

Pokušaj prodora u Bosnu: E. Savojski, 1697.

Mir u Srijemskim Karlovcima (1699.). Značenje. Mir u Požarevcu (1718). Značenje.

Gospodarska obnova u Hrvatskoj nakon oslobađanja hrvatskih krajeva na početku XVIII. stoljeća.

Pučanstvo. Novo poljoprivredno zemljište. Ratarstvo i vinogradarstvo. Nove kulture: kukuruz i krumpir. Urbanijske regulacije. Razvoj gradova i luka. Nove trgovačke ceste. Magistrale: Sisak - Karlovac - Rijeka. Razvoj trgovine i obrta. Manufakture. Hrvatske luke. Brodograđevina djelatnost.

Kulturni razvoj u Hrvata od XVI. do početka XVIII. stoljeća.

Odabrani primjeri: graditeljstvo, slikarstvo, kiparstvo. Glazba. Kulturni razvoj u doba reformacije i katoličke obnove. Novi crkveni redovi. Osvremenjivanje škola: gimnazije, Sveučilište. Umjetnost baroka. Misli o jedinstvu hrvatskog naroda (B. Kašić, I. Lucić - Lucius, J. Ratkay, P. Ritter - Vitezović, J. Križanić) te književnici (M. Marulić, I. Gundulić i drugi).

Institucije i simboli hrvatske državnosti.

Hrvatski narodni vladari, ban, herceg, Hrvatski sabor, državni grb, državno - pravni dokumenti i povelje, županije i župani. Vojka.

NASTAVNI PROGRAM ZA II. RAZRED STRUKOVNIH ŠKOLA

(2 sata tjedno - 70 sati godišnje)

HRVATSKA I SVIJET OD KRAJA XVIII. DO SREDINE XX. STOLJEĆA

I. SVIJET I EUROPA OD KRAJA XVIII. DO SREDINE XIX. STOLJEĆA

Velike europske države potkraj XVIII. stoljeća

Engleska: industrijska revolucija, najvažniji izumi, napredak proizvodnje. Francuska: prosvjetiteljstvo i prosvijećeni apsolutizam.

Rusija u doba Petra Velikog i Katarine II. Pruska: postanak i izgradnja militarističke države.

Razvoj Sjedinjenih Američkih Država

Sjevernoameričke države do rata za nezavisnost. Metropola sprečava gospodarski razvoj kolonija. Rat za nezavisnost. Ustav 1781. Gospodarski razvoj.

Francuska revolucija do donošenja Ustava (1791.)

Francusko društvo uoči revolucije. Neuspjeh poreznih reformi. Treći stalež. Saziv generalnih (državnih) staleža. Deklaracije o pravima čovjeka i građana. Ustav 1791.

Francuska revolucija i njezin tijek od 1791. do proglašenja carstva

Unutarnji sukobi. Rat s antifrancuskom koalicijom i uspostava republike. Jakobinski teror. Poraz Jakobinaca i kraj revolucije. Napoleon Bonaparte. Proglašenje carstva. Obilježja revolucije.

Napoleonovi ratovi i njegov slom; Bečki kongres

Francuska u doba Napoleona. Osvajački ratovi i hegemonija u Europi. Otpor pokorenih naroda. Pohod u Rusiji i Napoleonov slom. Bečki kongres. Rezultati Kongresa. Rješenje njemačkog pitanja. Nova karta Europe.

Nacionalni pokret i revolucije u Europi do 1848./49. godine

Liberalne ideje i građanstvo. Jednacionalne i višenacionalne države, nacionalno pitanje i nacionalni pokreti. Tajni program velikosrpske politike. Načertanije" I. Garašanina.

Stanje uoči revolucije 1848./49. u Italiji, Francuskoj i Njemačkoj. Tijek i završetak revolucije. Habsburška monarhija: Beč i pad Metternicha. Revolucija u Mađarskoj i slom uz pomoć ruske vojske.

II. HRVATSKA OD KRAJA XVIII. DO SREDINE XIX. STOLJEĆA

Utjecaj i reforme prosvjećenog apsolutizma: Unutrašnje ustrojstvo hrvatskog kraljevstva

Prosvjećeni vladari Marija Terezija i Josip II. Reforme i germanizacija. Unutrašnje ustrojstvo hrvatskog kraljevstva: ban, Sabor, županije. Sudstvo, banska vojska i zemaljski kapetan. Novo uređenje vojne granice. Značenje Hrvatskog urbara. Zajednička vlada za Hrvatsku i Ugarsku. Posljedice.

Hrvatska u vrijeme Napoleonovih ratova

Kraj mletačke vladavine u Istri i Dalmaciji. Prva austrijska vladavina. Austrija odbija vratiti Dalmaciju pod vlasti Hrvatskog sabora i bana. Francuska vojska okupirala Dalmaciju Istru. Pad Dubrovačke Republike. Francuska uprava u Dalmaciji. Rušenje hrvatskih spomenika i crkava. Ilirske pokrajine i njihov slom. Druga austrijska vladavina.

Hrvatski narodni preporod 1835.-1848. (2 sata).

Potreba sveopće inteligencije Hrvatske. Mađarski hegemonizam prema Hrvatskoj. Nastup mladog naraštaja. Grof Janko Drašković: politički i gospodarski program preporoda.

Preporodni kulturni pokret: javna glasila i nacionalne ustanove. Zagrebački biskup Juraj Haulik - preporodni mecena. Djelovanje političkih stranaka. Zabrana "ilirskog" imena.

Hrvatski sabor 1847. i njegovo značenje.

Ban Josip Jelačić — odlučan otpor ugarskom hegemonizmu(2 sata)

Narodni zahtjevi. Josip Jelačić imenovan za hrvatskog bana. Prekid odnosa s mađarskom vladom. Samostalna banska vlada u Zagrebu. Ukinuće kmetstva. Saziv prvog zastupničkog Sabora. Rad Sabora i značenje.

Neuspjeh pregovora s mađarskom vladom. Uzroci, početak i tijek rata s Mađarima. Povratak Rijeke i Međimurja. Promjene u ratu nakon početka mađarske revolucije. Nominalno ujedinjenje hrvatskih zemalja. Oktroirani sustav.

III. SVIJET I EUROPA U DRUGOJ POLOVICI XIX. STOLJEĆA

Doba tehničkih otkrića i novi izvori energije

Pronalasci u proizvodnji i primjena novih izvora energije. Električna struja i nafta. Razvoj znanosti. Najnovija tehnička dostignuća. Borba za tržište. Prezasićenost. Gospodarske krize. Razvoj znanosti.

Europske države i SAD u drugoj polovici XIX. stoljeća

Francuska kao europska sila. Ujedinjenje Italije. Ujedinjenje Njemačke. Rusija nakon ukinuća kmetstva. Turska i istočno pitanje. Dualizam vlasti u Habsburškoj monarhiji. Građanski rat u SAD-u i njegove posljedice.

Razvijeni kapitalizam — imperijalizam

Odnosi među velikim europskim silama potkraj XIX. i na početku XX. stoljeća. Velika Britanija; Francuska. Borba za tržište i izvore sirovina. Podjela kolonija. Oružani sukobi — predigra svjetskom ratu. Vojni savezi.

Promjene u načinu života; Novi socijalni problemi

Posljedice naglih promjena. Privlačna snaga gradova. Urbanizacija. Društveni poroci. Položaj radništva. Radničke udruge. Sindikati. Stajalište Crkve. Encikilika pape Lava XIII. "Rerum novarum" (O novim stvarima) 1891. godine.

IV. HRVATSKA U DRUGOJ POLOVICI XIX. STOLJEĆA

Hrvatska u osvit modernog doba; Sabor 1861. (2 sata)

Novi apsolutizam i njegov slom. Djelovanje bana Josipa Jelačića. Hrvatski sabor 1861. i pokušaji rješavanja državno-pravnih problema. Počeci oblikovanja suvremenih stranaka. Programi.

Hrvatsko-ugarska nagodba i njezino značenje

Utanačenje Hrvatsko-ugarske nagodbe. Sadržaj i značenje. Obilježja gospodarskog razvoja u Hrvatskoj: suvremene prometnice, gospodarske izložbe, pomorstvo, razvoj gradova.

Rakovica. Revizija Nagodbe.

Razvoj moderne Hrvatske; Ban Ivan Mažuranić (2 sata)

Nastavak modernizacije u upravi, sudstvu i školstvu. Središnje kulturne i znanstvene ustanove. Dalji gospodarski razvoj. Hrvatska pomaže ustanak u Bosni i Hercegovini. Razlozi ostavke bana Mažuranića.

Ukinuće Hrvatsko-slavonske vojne krajine (granice) i njezin povratak pod vlast Hrvaskog sabora i bana u doba bana Ladislava Pejačevića. Otpor nezaknitim ugarskim grbovima.

Narodni preporod Hrvata u Dalmaciji i Istri; Gradišćanski Hrvati i bački Hrvati u Ugarskoj

Preporodni pokret u Dalmaciji. Čitaonice i javna glasila. Mihovil Pavlinović suprostavlja se velikospstvu.

Preporodni pokret u Istri. Čitaonice i javna glasila. Biskup Juraj Dobrila.

Hrvatski narodni preporod u Bunjevca i Šokaca. Javna glasila. Biskup Antun Antunović idrugi svećenici.

Narodni preporod u gradišćanskih Hrvata. Mate Meršić Miloradić vođa preporoda.

Hrvatska potkraj XIX. i na početku XX. stoljeća; Banovanje Khuena Hedervariya (2 sata)

Mađaronska politika i hrvatski oporuntizam. Khuenova Narodna stranka. Odlučan otpor Stranke prava. Uzroci sloma Khuenove politike.

Gospodarsko stanje u zemlji: poljodjelstvo, vinogradarstvo, razvoj industrije. Razvoj novčarskih zavoda.

Položaj radništva. Katolički pokret i pokušaj uključivanja u rješavanje gorućih socijalnih problema.

Razvoj kulture, umjetnosti i športa.

Austro-ugarska vlast i Hrvati u Bosni i Hercegovini

Stanje u Bosni i Hercegovini u vrijeme raspada Osmanlijskog Carstva. Ustanak 1875.-1878. i izbjeglice u Hrvatskoj. Stajalište Hrvatskog sabora. Berlinski kongres. Protektorat. Aneksija. Organizacija uprave. Gospodarski i društveni razvoj.

Politički pokreti i stranke Hrvata u Bosni i Hercegovini. Hrvatska javna glasila i publikacije. Uloga i značenje Katoličke Crkve. Nadbiskup Josip Stadler.

Politički pokreti i stranke u Hrvatskoj krajem XIX. i na početku XX. stoljeća. Hrvati u prekomorskim zemljama

Novе političke stranke. Stanje u Dalmaciji i Istri. Riječka i Zadarska rezolucija. Stajališta braće Radića. Dalja politička previranja i stanja uoči Prvog svjetskog rata.

Uzroci iseljavanja Hrvata u prekomorske zemlje. Briga za hrvatsku domovinu. Politička i gospodarska potpora. Osnivanje hrvatskih društava u iseljeništvu. Skrb Katoličke Crkve za iseljenike.

V. SVIJET I EUROPA NA POČETKU XX. STOLJEĆA

Međunarodni savezi, krize i regionalni ratovi

Vojno-politički savezi: Trojni savez i Trojna antanta. Marokanske krize. Aneksijska kriza. Balkanski savezi i balkanski ratovi. Jačanje gospodarske moći i političkog utjecaja SAD-a. Atentat u Sarajevu. Stajalište Katoličke Crkve prema ratnoj opasnosti.

Prvi svjetski rat: Ratna zbivanja 1914.-1918.

Početak i proširenje ratnih sukoba. Stanje na bojištima 1914. Londonski ogovor. Pojačani sukobi na istočnom bojištu. Stanje na europskim bojištima i borbe izvan Europe 1915.—1916. godine.

Tijek rata 1917. i 1918. godine: Kapitulacija Središnjih sila

Ratno stanje 1917. Ulazak SAD-a i Grčke u rat. Zbivanja u Rusiji. Odlučne bitke na zapadnom bojištu. Slom Središnjih sila i završetak rata. Posljedice i žrtve rata.

VI. SUVREMENO DOBA — HRVATSKA U XX. STOLJEĆU

Hrvatska u vrijeme Prvog svjetskog rata.

Režimska nasilja u hrvatskim zemljama. Hrvati u austro-ugarskoj vojsci. Hrvatski domobrani. Djelovanje Hrvatskog sabora za vrijeme rata. Gospodarske prilike u zemlji.

Djelovanje hrvatske političke emigracije. Sudbina zarobljenih Hrvata kao austrougarskih vojnika. Zeleni kader. Pobune mornara u austrougarskoj vojsci.

Hrvatska u sastavu Države Slovenaca, Hrvata i Srba

Osnutak Narodnog vijeća SHS. Neprihvatanje Careva manifesta. Prekid državnopravnih odnosa s Austro-Ugarskom. Preuzimanje austrougarske ratne mornarice. Organizacija i djelovanje vlasti u Državi SHS.

Uključivanje Hrvatske u prvu jugoslavensku državu i hrvatski otpor 1918. - 1928.

Ženevska deklaracija. Način uključivanja Hrvatske u Kraljevstvo SHS. Krvoproliće u Zagrebu. Ugnjetački postupci vladajućeg režima. Posljedice Rapallskog ugovora. Djelovanje najveće hrvatske političke stranke. Hrvati u ostalim političkim strankama. Atentat na hrvatske zastupnike.

Hrvati u vrijeme monarhističke diktature

Proglašenje diktature. Progoni i otpori Hrvata. Novo parceliranje hrvatskog teritorija. Nastavak diktature i nakon oktroirane ustavnosti. Zagrebačke punktacije. Ubojstvo kralja i uspostava Namjesništva.

Hrvatsko pitanje i nastanak Banovine Hrvatske

Hrvatsko pitanje. Malobrojnost Hrvata u višim državnim službama. Hrvatsko iseljništvo. Udio Hrvata u komunističkoj političkoj emigraciji. Maček kao vođa hrvatskog naroda. Sporazum Cvetković-Maček. Stanje i odnosi u Banovini Hrvatskoj.

Nezavisna Država Hrvatska

Kapitulacija i razdioba Kraljevine Jugoslavije. Nastanak NDH. Ustroj vlasti u NDH. Podređenost okupatorskim silama. Ustaški režim vlasti. Vežanost ustaškog režima za sudbinu njegovih zaštitnika. Razvoj gospodarstva u ratnim uvjetima.

Razvoj kulture i znanosti.

Hrvatski narod u antifašističkoj borbi i njegov doprinos pobjedi antifašističke koalicije

Prijeratni antifašizam u ratnim vremenima. Nastanak prvog partizanskog odreda. Osnutak Glavnog štaba Hrvatske. Partizanska vlast i antifašističke organizacije. Hrvatski antifašizam kao dio svjetskog antifašizma. Počeci druge Jugoslavije. Stvaranje nove hrvatske države u sastavu jugoslavenske federacije. Udio HSS-a. Hrvatski prekomorski zbjegovi.

Četinački teror na hrvatskom području. Zločini tijekom rata i nakon njega. Prva vlada Federalne Države Hrvatske. Kraj NDH. Doprinos pobjedi antifašističke koalicije.

Hrvatska u sastavu druge Jugoslavije

Proglašenje FNRJ. Uspostava društvenog sustava prema sovjetskom uzoru. Hrvatska kao republika u sastavu jugoslavenske savezne države. Okrutnosti režimskog odnosa prema Crkvi.

Agrarna reforma, kolonizaciju i promjene u nacionalnoj strukturi pučanstva. Podređeni položaj Hrvata i Hrvatske u drugoj Jugoslaviji. Tijek hrvatskog otpora 1965. - 1971.

Represija, novi Ustav i stanje nakon njegova donošenja.

Prvi hrvatski sveci.

Nastanak nezavisne i suverene hrvatske države

Podznaci sloma postojećeg sustava u SFRJ. Osnivanje nekomunističkih stranaka. Prvi višestranački izbori u Republici Hrvatskoj. Konstituiranje nove demokratske vlasti. Novi Ustav Republike Hrvatske. Pregovori o novom obliku zajedništva. Proglašenje Hrvatske samostalnom i suverenom državom.

Hrvatska u obrani svoje nezavisnosti i suverenosti; Položaj Hrvatske u međunarodnoj zajednici (2 sata).

Počeci velikosrpske agresije na Hrvatsku. Brijunska deklaracija. Odluka o samostalnosti i suverenosti Republike Hrvatske. Međunarodno priznanje države Hrvatske. Dolazak mirovnih snaga UN i njihov neuspjeh. Velikosrpska agresija na Bosnu i Hercegovinu. Hrvatski branitelji i njihove sjajne pobjede.

Hrvatska pred svojom budućnošću.

N A P O M E N A

Program povijesti za III. razred u kojem se povijesni sadržaji obrađuju kao alternativni s Etikom i kulturom nije razrađen.

Predlažemo da taj program naprave sami nastavnici i da se obrađuju povijesni sadržaji zavičajnog prostora (županija ili grad)